

З. В. Кузнцова

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного права та правосуддя

ЗМІНИ ДО КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ФАКТОР ДЕМОКРАТИЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА?

Конституція України, будучи основним законом, на відміну від інших законів приймається і змінюється в особливому порядку, що знаходить свій прояв у сучасній доктрині конституційного права. Однією із юридичних властивостей конституції є її стабільність, і, як правило, в демократично розвинених країнах конституції відрізняються достатньо високою стійкістю, стабільністю, не схильні до кон'юнктурних змін і діють століттями. Але це не означає, що конституція не підлягає ні при яких умовах змінам та доповненням. Юридичною гарантією стабільності конституції є особливий порядок внесення до неї змін, який забезпечує динаміку основного закону.

Принагідно зазначимо, що конституція виправдовує своє соціальне призначення, задовольняє соціальні очікування лише тоді, коли її принципи і норми втілюються в життя, здійснюються в діяльності людей. Недостатньо мати гарну Конституцію, необхідно створювати умови і механізми, щоб вона була реальним і дієвим фактором суспільного розвитку.

За період своєї новітньої історії Україна переживає нині чи не найскладніший час. Криза охопила майже всі сфери суспільного життя, зокрема й політичну. Сьогодні, в умовах розбалансова-

ності політичних сил, реалізацію Конституції стримує, насамперед, недостатнє ресурсне забезпечення — економічне, політичне, ідеологічне, морально-етичне, організаційно-правове.

Зауважимо, що Конституція України за своїм змістом після її прийняття була визнана однією з найбільш демократичних конституцій сучасного світу. Сьогодні Основний Закон України неоднозначно сприймається різними політичними силами країни, різними регіонами держави, науковцями та практиками. Разом з тим ми не повинні забувати, що якою б досконалою не була Конституція, вона не може передбачити всіх проблем, які політичне життя ставить перед нею для вирішення.

Процес творення української Конституції триває з часу відновлення незалежності України у 1991 році. Протягом цього періоду він має одну з основних, визначальних характеристик: по суті, Конституція формувалася як певний компроміс політиків. Це не могло не вплинути на якість її тексту, в тому числі на формулювання положень, їх однозначне розуміння, юридичну техніку, на характер співвідношення положень окремих розділів, системність та цілісність самої Конституції. Конституція України 1996 року по своїй суті стала результатом політико-правового консенсусу, досягнутого в українському парламенті [1].

З часу прийняття українська Конституція ніколи не була реально діючим документом і цінністю для кожного громадянина. Зараз, як ніколи, стоїть гостра потреба змінити це. Українське суспільство вимагає якісних, глибинних та системних змін до Основного Закону України, які мають сприяти досягненню визначеної у чинній Конституції України мети, пов'язаної, зокрема, з прагненням розвивати і зміцнювати демократичну, соціальну та правову державу. Тому, видається, що ситуативні зміни Основного Закону несуть ризик глибокого негативного впливу на конституційну систему держави, посягання на забезпечення стабільності конституційного ладу, гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина, цілісність, непорушність та безперервність дії Конституції, її верховенства, гарантування єдності громадянського суспільства та цілісності держави в межах її кордонів [2].

Вважаємо, що зміни до Конституції потрібно вносити тільки в найбільш складних, екстрених випадках, глибоко про-

аналізувавши і досконало вивчивши суспільні процеси, і лише з доброї волі громадян України. Оскільки попередній досвід конституційних змін свідчить про те, що зміни не вирішують проблеми країни: не зміцнили основи конституційного ладу, не стали на перешкоді конституційній кризі, а можливо, в чомусь і сприяли їй. В кінцевому результаті ці зміни не виконуються, як не виконується і сама Конституція. То ж чим Основний Закон стабільніший, тим більше це підвищує авторитетність держави, її розвиток. Ми знаємо країни, в яких конституція не змінювалася протягом 100–200 років.

Отже, розв'язання проблем економічної та політичної кризи криється не в тексті конституції, а в реальних можливостях застосування та реалізації її норм. Проблеми, які існують в нашій державі не тому, що ми не змінили Конституцію, а тому, що за останні роки українська влада так і не наважилася зруйнувати корупційно-олігархічну систему, яка не хоче і не може жити по-новому. Тому і Конституцію змінювали не в інтересах суспільства та держави, а виключно в тимчасових політичних інтересах.

Правова культура, основа нашої держави, є тим фундаментом, на якому формується не тільки держава, а й вся нація. Зрозуміло, що Конституція має бути документом ефективної влади, основним законом ефективного державного управління в інтересах українських громадян, яка справді надійно гарантуватиме права і свободи людини і громадянина. Але як акт найвищої юридичної сили Конституція України була розрахована на більш тривалий історичний період і призначена для регулювання найважливіших суспільних відносин в державі, оскільки Конституція проголошувалась Основним Законом з притаманними тільки їй особливими рисами, зокрема стабільністю її положень і норм.

Література

1. Щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року № 2222-IV [Електронний ресурс]: Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року. — Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v020p710-10>. — Назва з екрана.

2. Вдовиченко С. Від узурпації до захисту [Електронний ресурс] / С. Вдовиченко // Закон і бізнес. — 2015. — № 27. — 4–10 липня. — Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/117270-hto_naspravdi_zminiv_konstituciyniy_lad_u_derzhavi_bez_doзво.html. — Назва з екрана.